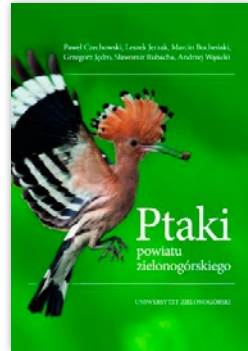

Paweł Czechowski, Leszek Jerzak, Marcin Bocheński, Grzegorz Jędro, Sławomir Rubacha, Andrzej Wąsicki. 2016. *Ptaki powiatu zielonogórskiego*. Oficyna Wydawnicza Uniwersytetu Zielonogórskiego, Zielona Góra, 219 ss., cena: 35 zł.

Pogranicza są fascynujące, a ciągłe zmiany stanowią o ich charakterze. Odciska to się zarówno na samej przyrodzie, jak i (zwykle słabszym) poziomie jej zbadania. Przyroda woli ciszę i spokój, natomiast uczeni gwar ośrodków akademickich. Czasem tak los płata figle, że uda się połączyć dwie zalety – piękną przyrodę i dobrych badaczy. Po lekturze książki „*Ptaki powiatu zielonogórskiego*” od razu mogę napisać, iż tak właśnie jest w tym przypadku. Powiat zielonogórski zmieniał swe granice, co uniemożliwia wiele porównań, przy okazji pozostaje pewna przestroga dla prac opartych o granice administracyjne. Jednak powiat to także samorząd, który gwarantuje (tak jest zresztą w przypadku tej książki) pewne dofinansowanie badań. Wpływa to rzecz jasna na charakter książki, która powinna być atrakcyjna nie tylko dla specjalisty ornitologa, ale także dla szerszego odbiorcy. Moim zdaniem prezentowana pozycja spełnia te kryteria i sprawi frajdę wszystkim zainteresowanym przyrodą.

Autorzy wykonali pracę podsumowującą obserwacje ornitologiczne w okolicach Zielonej Góry praktycznie z ostatnich 100 lat. Początkowo rejon był badany nieregularnie i docierali tutaj ornitolodzy m.in. z Wrocławia, Berlina, Poznania. Jednak te wczesne opracowania mają charakter głównie przyczynkarski. Później pojawia się więcej informacji stanowiących część ważnych monografii regionalnych: H. Schalowa z 1919 roku *Beitraege zur Vogelfauna der Brandenburg* i dzieło F. Paxa z 1925 roku *Wirbeltierfauna von Schlesien*. Kultowe jednak opracowanie stanowi monografia, mieszkającego onegdaj w Zielonej Górze, dr. Kurta Gruhla z 1929 roku *Tier und Pflanzenwelt des Kreises Gruenberg in Schlesien und seiner naeheren Umgebung*, w której autor szczegółowo omawia obserwowane gatunki ptaków, wykorzystując nie tylko materiały własne, ale krytycznie analizując dane historyczne, jak i materiały uzyskane od sieci współpracowników. Dzięki monumentalnemu opracowaniu dr. Gruhla, zbierającego dane o ptakach z początku XX wieku, pojawiła się możliwość przeanalizowania zmian zachodzących w składzie awifauny w ciągu ostatnich stu lat na terenie powiatu zielonogórskiego. Jednakże dość ogólne opisy (charakterystyczny styl opracowań naukowych z tamtego okresu) występowania i rozmieszczenia gatunków nie pozwalają na zbyt szczegółową analizę. Nie dziwi zatem, że Autorzy w omawianym opracowaniu przyjęli nieco styl Gruhla, zakładając, że dzięki przystępnemu tekstowi trafi on do jak największej rzeszy czytelników. W przeglądzie poszczególnych gatunków przyjęto następujący schemat opisu: pierwsze informacje dotyczą statusu gatunku na przełomie XIX i XX wieku, są to informacje z monografii Gruhla (1929), następnie opisano obecną sytuację gatunku, opartą głównie na materiałach zebranych w latach 1990-2015. Podano takie informacje jak: status gatunku w regionie, zajmowane siedliska oraz charakterystyka występowania w poszczególnych

okresach fenologicznych. Przy niektórych gatunkach lęgowych wymieniono także miejsca gniazdowania. Dla gatunków przelotnych i zalatujących przedstawiono charakterystykę ich pojawiania, uwzględniając okresy występowania, liczebność, liczbę stwierdzeń, największe koncentracje oraz miejsca obserwacji. Dla niektórych gatunków podano także inne informacje, tzw. ciekawostki, na przykład wyniki obrączkowania, zagrożenia itp.

W pracy wykorzystano zasadniczo informacje z trzech źródeł: dane z monografii Gruhla (1929), dane publikowane i niepublikowane autorów i innych obserwatorów zielonogórskich oraz nieliczne obserwacje zawarte w monografiach regionalnych (*Ptaki Śląska, Ptaki Ziemi Lubuskiej*). W najważniejszym i najobszerniejszym rozdziale – przeglądzie gatunków – zrezygnowano z cytowania prac przy opisie ich występowania, natomiast wykorzystane prace w opracowywaniu tego rozdziału zostały wymienione w spisie literatury. W spisie tym podano także inne prace ornitologiczne z terenu powiatu zielonogórskiego, które pozwolą czytelnikowi wzbogacić wiedzę o ptakach regionu. Jako, że recenzja ukazuje się na łamach *Przeglądu Przyrodniczego*, to warto zauważyć, że w spisie literatury znajduje się sporo prac z tego periodyku. Oznacza to, że pojedyncze notatki i sprawozdania doczekały się solidnej syntezy. Książka zawiera starannie przygotowane ryciny i fotografie. Niektóre z nich – jak okładkowy dudek, czy zdjęcie pliszki górskiej – mają naprawdę artystyczny charakter. Podsumowując, w książkę „*Ptaki powiatu zielonogórskiego*” powinien zaopatrzyć się każdy miłośnik ptaków nie tylko tego regionu, ale i obszarów graniczących z omawianymi miejscami.

Piotr Tryjanowski

Instytut Zoologii, Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu
ul. Wojska Polskiego 71 C, 60-625 Poznań
e-mail: piotr.tryjanowski@gmail.com

Krzysztof Dudek, Leszek Jerzak, Piotr Tryjanowski. *Zwierzęta konfliktowe w miastach*. 2016. Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim. ISBN 978-83-63564-02-5, 229 ss., 122 kolorowe fotografie, kilkadziesiąt rycin, tabele, bogata bibliografia.

Miasto dla wielu grup i gatunków zwierząt jest miejscem niezwykle atrakcyjnym. Gwarantuje ono bowiem im łatwo dostępne i obfite źródła pokarmu, korzystniejsze niż na wsi warunki klimatyczne, większe bezpieczeństwo (mniej naturalnych wrogów), ogromną różnorodność miejsc schronienia i dłuższą aktywność dzienną dzięki wielu źródłom sztucznego światła. Jednak kiedy dowiadujemy się, że w dużym mieście żyje obok nas nawet kilka tysięcy gatunków zwierząt, a większości z nich wcale nie znamy - to zdecydowanie fakt ten jest dla części z nas niepokojący. A kiedy w naszym mieszkaniu pojawiają się mrówki Faraona, karaluchy czy rybiki, w piwnicy dostrzegamy ślady obecności szczurów lub myszy, a balkon tonie w odchodach pozostawionych przez gołę-

